

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

FB ./. riksåklagaren ang. grovt våld mot tjänsteman

(Hovrätten för Västra Sveriges dom den 11 mars 2021 i mål B 4868-20)

Högsta domstolen har förelagt mig att svara skriftligen på överklagandet. Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och ser inte att det finns skäl för prövningstillstånd.

Bakgrund

FB dömdes i hovrätten för grovt våld mot tjänsteman till fängelse i ett år. Påföljden avsåg även tidigare brottslighet. Han dömdes för att han med sin personbil har kört på förardörren till ett blåljusupplyst polisfordon bakom vilken dörr en uniformerad polisman stod. Genom påkörningen har polismannen orsakats smärta och blånad. Enligt hovrätten var FB likgiltig för om polismannen skulle orsakas skada.

I fråga om uppsåt anförde hovrätten följande.

När det gäller frågan om [FB] hade uppsåt till att skada Johan Södergren ansluter sig hovrätten till tingsrättens bedömning att det inte är bevisat att [FB] hade avsikt att skada Johan Södergren, inte heller att han tänkte att skadan var oundviklig. Frågan är om han kan anses ha handlat med så kallat likgiltighetsuppsåt.

Enligt det objektiva händelseförlopp som hovrätten funnit bevisat har [FB:s] sikt efter inbromsningen inte varit skymd. Det finns inget tvivel om att han då måste ha sett polisbilen med sitt blåljus och Johan Södergren som stod uniformerad bakom förardörren. Han måste därmed ha insett att Johan Södergren utövade myndighet och att körningen tätt förbi polisbilen innebar en betydande risk för att Johan Södergren skulle komma till skada. Hur Johan Södergren och Johan Bäckström beskrivit körningen tillsammans med övriga omständigheter som framkommit visar att [FB] hade ett intresse av att köra ifrån polisen. Omständigheterna innebär att hovrätten anser det bevisat att [FB] även var likgiltig för om Johan Södergren skulle orsakas skada. [FB:s] berättelse om händelseförloppet framstår sedd för sig inte som osannolik men förtar inte värdet av den utredning som åklagaren och Johan Södergren presenterat. Sammantaget är det bevisat att [FB] uppsåtligt har orsakat polismannen Johan Södergren skador i hans myndighetsutövning

I fråga om rubricering anförde hovrätten följande.

I fråga om brottets rubricering bör till en början framhållas att våldet orsakades med hjälp av en bil, vilket innebär att det finns anledning att se allvarligt på gärningen. Med beaktande av hur körningen gick till kan konstateras att skadorna hade kunnat bli betydligt svårare. Johan Södergrens möjligheter att rädda sig undan situationen var begränsade och han befann sig i ett underläge i förhållande till [FB]. Omständigheterna sammantagna innebär att [FB] genom gärningen visat särskild hänsynslöshet.

En förutsättning för att hänsynslösheten ska kunna anses avgörande för att i det enskilda fallet bedöma en misshandel som grov är att skadan, även om den inte kan betecknas som svår kroppsskada i bestämmelsens mening, har varit förhållandevis betydande (se rättsfallet NJA 2011 s. 89). De skador som Johan Södergren orsakades genom gärningen var av förhållandevis lindrig art. Det saknas därför förutsättningar att bedöma brottet som grov misshandel. Däremot är de försvårande omständigheterna tillräckliga för att bedöma gärningen som grovt våld mot tjänsteman.

Två ledamöter i hovrätten var skiljaktiga och ville döma FB för grov vårdslöshet i trafik och vållande till kroppsskada, grovt brott, till fängelse i sex månader (gemensam påföljd). Minoriteten ansåg, med beaktande av att det varit frågan om ett mycket snabbt händelseförlopp, att det inte var klarlagt exakt vid vilken tidpunkt FB insåg att polismannen stod utanför polisbilen och därmed att det inte kunde hållas för visst att FB var likgiltig inför risken att han skulle köra på och skada polismannen.

Överklagandet

FB har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet för grovt våld mot tjänsteman och skadeståndsyrkandet. Han har medgett ansvar för vårdslöshet i trafik, som inte är grovt brott.

Som skäl för prövningstillstånd har han anført följande.

[B] menar att samtliga grunder för prövningstillstånd föreligger. Han pekar särskilt på bristerna i gärningsbeskrivningen som inverkar på hans rätt och möjlighet att utföra sin talan, omständigheten att hovrätten omprövat målet och att man byggt sina slutsatser på felaktiga premisser i och med de ovan redovisade missförstånden och misstolkningarna. [B] menar att synnerliga skäl att pröva målet föreligger.

[B] menar at[t] det finns även prejudicerande värde i fråga om [fråga om] utformande av åtalet. Vidare menar i allt fall att även frågan om den effekten som körningen medfört kan innebära att gärningen kan bedömas som grovt våld mot tjänsteman. [B] menar även att det finns skäl att pröva polismannens rätt till skadestånd.

Grunden för min inställning

Straffbestämmelsen om våld mot tjänsteman

Enligt 17 kap. 1 § brottsbalken döms den som med våld eller hot om våld förgriper sig på en tjänsteman i hans eller hennes myndighetsutövning eller för att tvinga tjänstemannen till eller hindra honom eller henne från en åtgärd i

myndighetsutövningen eller för att hämnas för en sådan åtgärd för *våld eller hot mot tjänsteman* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller om någon på detta sätt förgriper sig mot en tjänsteman som tidigare har utövat myndighet för vad han eller hon har gjort eller underlåtit att göra i myndighetsutövningen.

Om brottet är grovt döms för *grovt våld eller hot mot tjänsteman* till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

1. har innefattat våld av allvarligt slag,
2. har innefattat hot som påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller som annars har varit av allvarligt slag, eller
3. annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

De tre kvalifikationsgrunderna i bestämmelsen är inte uttömmande. Frågan om ett brott är grovt ska avgöras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet.

I förarbetena uttalas följande om uttrycken *särskilt hänsynslös eller farlig art*, med hänvisning till vad som sägs om kvalificeringsgrunden *särskild hänsynslöshet eller råhet* i straffbestämmelsen om grov misshandel (prop. 2015/16:113 s. 84 och 92).

Uttrycken *särskilt hänsynslös art* och *särskilt farlig art* omfattar båda en mängd tänkbara kvalificerande omständigheter. Till gärningar av *särskilt hänsynslös art* bör hänföras främst sådana där det försvårande inslaget rör brottsoffrets situation eller karaktären på angreppet mot honom eller henne. Hit hör bl.a. gärningar som utförs mot en person som befinner sig i en skyddslös ställning, är i beroendeställning till gärningsmannen eller befinner sig i numerärt underläge. Ett olaga tvång kan exempelvis vara grovt när tvånget har utövats mot ett yngre barn. Det kan också vara fråga om att gärningsmannen har hotat att utöva allvarligt våld mot den tvingades barn eller någon annan närstående.

Kvalifikationsgrunden att gärningen varit av *särskilt farlig art* ger utrymme att beakta försvårande omständigheter som t.ex. är hänförliga till det sammanhang i vilket gärningen företagits. Det kan handla om omständigheter som innebär att gärningen ytterst kan bli systemhotande, att gärningen annars kan påverka samhällets funktionssätt, att gärningen på grund av gärningsmännens organisationsgrad utövas på ett skickligare sätt och med större resurser än annars eller att gärningen är mer svårupptäckt på grund av att den delvis sker inom ramen för legala strukturer. Det förhållandet att gärningen ingår som ett led i en särskilt kvalificerad brottslig verksamhet bör, om gärningen har ett påtagligt samband med verksamheten, kunna föranleda att brottet bedöms som grovt. Ett olaga tvång kan t.ex. anses vara av särskilt farlig art om gärningen ingår som ett led i en verksamhet som går ut på att etablera indrivningsverksamhet i ett visst område.

Meningen är att straffbestämmelsen i 17 kap. 1 § brottsbalken ska tillämpas, om förutsättningarna för detta är uppfyllda, oavsett om en gärning också är belagd med straff enligt någon bestämmelse i 3 eller 4 kap. brottsbalken. Brottskonkurrens kan emellertid uppstå i de fall en gärnings brottslighet är så allvarlig att den får anses överstiga vad som är avsett att tillräckligt bestraffas genom tillämpning av endast straffbudet i 17 kap. Är det fråga om grov eller synnerligen grov misshandel har det ansetts böra dömas enligt 17 kap. 1 § och

3 kap. 6 § i brottskonkurrens. I allmänhet kan en domstol oberoende av om den anser brottskonkurrens föreligga välja den påföljd som den finner motiverad av vad som faktiskt har skett. (Agneta Bäcklund m.fl. *Brottsbalken – en kommentar på internet*, kommentaren till 17 kap. 1 § brottsbalken.)

Om det våld som utövas är grovt ska straffet utmätas med tillämpning av 3 kap. eller 4 kap. jämte 17 kap. 1 § brottsbalken. Att våldet i och för sig är mycket grovt beaktas därför främst genom tillämpning av 3 kap. eller 4 kap. brottsbalken. Om det däremot rör sig om försvårande omständigheter som innebär att gärningen ytterst kan bli systemhotande eller annars kan påverka samhällets funktionssätt (särskilt farlig art), exempelvis misshandel av en domare i tjänsteutövning, har det ansetts krävas ett allvarligare straff även om ingen svårare kroppsskada följt av misshandeln. (A.a.)

Praxis

Praxis som avser situationer då någon har kört på en polisman med sitt fordon i samband med att polismannen försökt stoppa fordonet bedömdes innan den särskilda straffskalan för grovt våld mot tjänsteman infördes år 2016 normalt som grov misshandel eller försök till grov misshandel eftersom gärningen bedömdes vara av särskilt farlig art.

Efter att den särskilda straffskalan infördes har dessa gärningar bedömts som grovt våld mot tjänsteman med motsvarande hänvisning till att de anses vara av särskilt hänsynslös eller farlig art. Att de fysiska skadorna varit relativt begränsade eller att påkörningen har skett i begränsad hastighet har inte påverkat bedömningen i rubriceringsfrågan. Från praxis kan nämnas Hovrätten för Västra Sveriges dom den 2 oktober i mål B 4494-20, Göta hovrätts dom den 10 juli 2020 i mål B 1694-20 och Svea hovrätts dom den 2 november 2020 i mål B 10287-20.

När påkörning har skett med en moped har gärningen kunnat bedömas som brott av normalgraden, om målsägandens skador har varit begränsade (se t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 15 september 2019 i mål B 1078-21).

Likgiltighetsuppsåt

Högsta domstolen har i ett flertal avgöranden klargjort hur likgiltighetsuppsåt som den nedre gränsen för uppsåt ska bedömas.

I *NJA 2004 s. 176 ("HIV-fallet")* uttalade Högsta domstolen bl.a. följande om likgiltighetsuppsåtet som den nedre gränsen för uppsåt.

För att en gärningsman skall kunna anses ha varit likgiltig på ett sådant sätt att det föreligger förutsättningar för att döma för uppsåtligt brott är det inte tillräckligt att gärningsmannen allmänt sett kan betecknas som likgiltig, i den meningen att han handlat utan att beakta att gärningen inneburit en kränkning av straffrättsligt skyddade intressen. Redan den omständigheten att

gärningsmannen insett att det förelåg en risk för att gärningen skulle medföra en viss effekt eller att en viss omständighet förelåg innefattar ett mått av likgiltighet. För att uppsåt till effekten eller omständigheten skall anses föreligga krävs dock likgiltighet inte endast till risken utan också till förverkligandet av effekten eller förekomsten av omständigheten. Detta förutsätter inte att gärningsmannen värderat förverkligandet av effekten eller förekomsten av omständigheten på visst sätt. Även om han skulle beklaga att effekten inträdde eller att omständigheten förelåg kan han ha varit likgiltig i den meningen att han varit beredd att uppoffra det av rättsordningen skyddade intresse som uppsåtsprövningen avser. Det avgörande är således att förverkligandet av effekten eller förekomsten av omständigheten, vid gärningstillfället inte utgjorde ett för gärningsmannen relevant skäl för att avstå från gärningen. Har gärningsmannen handlat i förlitan på att effekten inte skulle förverkligas eller gärningsomständigheten föreligga har han inte varit likgiltig i denna mening även om hans inställning kan framstå som lättsinnig. I sak motsvarar ett på detta sätt uppfattat likgiltighetsuppsåt vad som ovan sagts angående direkt och indirekt uppsåt i de fall som gärningsmannen inte insett att effekten skulle inträda utan endast att det förelåg en risk för detta.

(...)

Även om utgångspunkten för bevisbedömningen i avsaknad av särskilda bevisregler måste vara det generella beviskrav som gäller i brottmål och principen om fri bevisföring får det mot den nu angivna bakgrunden anses naturligt att riktlinjer för bevisbedömningen läggs fast i praxis.

Vad HD uttalat om uppsåtsbedömningen i NJA 2002 s. 449 får till stor del förstås på detta sätt. Av avgörandet får således anses framgå bl.a., att utgångspunkten för bedömningen skall vara omständigheterna vid gärningen, att insikt om att det förelåg en mycket hög sannolikhet normalt är tillräckligt för att uppsåt skall anses föreligga, att hänsynslöst beteende, upprörd sinnesstämning och gärningsmannens intresse i gärningen är omständigheter som kan göra att uppsåt får anses föreligga även om det inte förelåg en mycket hög sannolikhet samt att uppsåt i allmänhet inte kan anses föreligga när risken enligt gärningsmannens föreställning inte var avsevärd.

Det bör emellertid betonas att riktlinjer av det nu berörda slaget måste behandlas med försiktighet och urskiljning. Vilka faktorer som är av betydelse för bedömningen av om uppsåt förelagat växlar, i likhet med vid andra bevisbedömningar, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Det fall som förelåg till bedömning i NJA 2002 s. 449 kan betecknas som ett impulsstyrt våldsbrott. Det är också till stor del just i sådana fall som uppsåtsbedömningarna vållat problem. Även i sådana fall kan dock förutsättningarna för uppsåtsprövningen växla. Det kan exempelvis noteras att i NJA 1998 s. 86 var utgångspunkten inte graden av sannolikhet för effekten utan istället angreppssättet och den effekt som detta typiskt sett var ägnat att orsaka. En förklaring till detta torde vara att utredningen inte gav underlag för någon närmare bedömning av vare sig hur stor sannolikheten rent faktiskt varit eller vad gärningsmannen föreställt sig om denna, en situation som inte är ovanlig.

Förutsättningarna för bevisprövningen skiljer sig också beroende på vilken typ av brott och vilka omständigheter som prövningen avser. Vid överlagda planerade gärningar torde ett medvetet risktagande på ett annat sätt än vid impulshandlingar kunna framstå som kalkylerat och därmed likgiltigt i den mening som här berörts. Samtidigt torde det i sådana fall oftare än vid impulsbrott kunna finnas konkreta omständigheter som kan tala för att gärningsmannen sökt undvika att gärningen skulle medföra en viss effekt och därför inte varit likgiltig till denna. När det gäller gärningsomständigheter torde det i vart fall i allmänhet inte finnas möjlighet att på samma sätt som när det gäller effekter falla tillbaka på egentliga sannolikhetsresonemang. I förhållande till omständigheter som en persons ålder, att viss egendom var stöldgods eller att en försändelse innehöll narkotika är frågan snarare vad gärningsmannen med hänsyn till omständigheterna rimligen haft anledning att räkna med.

I *NJA 2016 s. 763 ("Knivhugget mot mopedisten")* förtydligade Högsta domstolen likgiltighetsuppsåtet enligt följande (p. 15–18).

15. Som tidigare har sagts fordras det i allmänhet för likgiltighetsuppsåt att risken för effekten enligt gärningsmannens föreställning var avsevärd. Det innebär normalt att risken måste ligga ganska högt på en sannolikhetskala i den meningen att den ska uppfattas som "stor" eller "betydande". Uttrycket är dock inte entydigt. Detta är något som försvårar bedömningen av om likgiltighetsuppsåt har förelegat och som har medfört en viss osäkerhet i rättstillämpningen.

16. Det finns anledning att fästa särskilt avseende vid det som gör att en uppsåtlig gärning framstår som mer klandervärd än en gärning som begås av oaktsamhet. Från denna utgångspunkt måste det tillmätas avgörande betydelse vad gärningsmannen i gärningsögonblicket tror, i betydelsen utgår från eller antar, beträffande effekten. I allmänhet är det nämligen knappast möjligt för den enskilde att skilja mellan de fall där han är säker på att en effekt kommer att inträffa och fall där han inte är säker, men tror att den kommer att inträffa. Skillnaden har därför normalt inte någon betydelse för hur gärningsmannen kommer att handla.

17. Det ter sig också befogat att säga att den som tror att en effekt ska inträda, och ändå utför handlingen, i allmänhet är åtminstone likgiltig till effekten. Och även det motsatta gäller; gärningsmannen kan normalt sett inte konstateras vara likgiltig till effekten om han utför handlingen i tron att den inte ska inträda. Vad gärningsmannen har trott om effekten kan sålunda ofta ge besked om huruvida han har varit likgiltig. I de fall då gärningsmannen har trott att effekten skulle förverkligas, och ändå handlat, har förverkligandet av effekten typiskt sett inte utgjort ett för gärningsmannen relevant skäl för att avstå från gärningen (jfr *NJA 2004 s. 176*).

18. Vad som nu har sagts tar sikte på likgiltighet inför en effekt. I princip kan det tillämpas också när frågan är om likgiltighet har förelegat med avseende på brottsförutsättningar som inte utgörs av effekter utan av gärningsomständigheter, t.ex. att tillgripen egendom tillhör annan eller att bokföringsskyldighet föreligger (8 kap. 1 § och 11 kap. 5 § BrB).

I *NJA 2019 s. 668 ("Övernattningen")* uttalade Högsta domstolen följande i frågan om likgiltighetsuppsåt i förhållande till gärningsomständigheter (p. 24–26).

24. För likgiltighetsuppsåt krävs det i allmänhet att risken för en viss effekt, enligt gärningsmannens föreställning, varit avsevärd. Normalt innebär det att den uppfattade risken måste ligga ganska högt på en sannolikhetskala. Dessa utgångspunkter ska i princip tillämpas även när frågan är om likgiltighet har förelegat med avseende på andra brottsförutsättningar än effekter. (Se *NJA 2016 s. 763 p. 15 och 18*.) En bedömning av den av gärningsmannen uppfattade sannolikheten tar ofta sin utgångspunkt i en bedömning av den faktiska sannolikheten för att exempelvis en viss effekt ska inträda. I fall som de nu aktuella kan dock bara mycket begränsad ledning hämtas från sådan faktisk sannolikhet.

25. Inte heller andra faktorer som i praxis har pekats ut som faktorer av betydelse vid bedömningen av om likgiltighetsuppsåt förelegat kan normalt ge någon egentlig vägledning i ett fall som det nu aktuella (jfr *NJA 2004 s. 176* på s. 199 f. under rubriken Riktlinjer för bevisbedömningen och *NJA 2016 s. 763 p. 23*).

26. Prövningen av om gärningsmannen har agerat med likgiltighet i förhållande till den omständigheten att målsäganden inte har deltagit frivilligt måste göras med utgångspunkt i de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet. Handlingar som har föregått händelsen och vad som har hänt efter den blir av betydelse, liksom vad som har framkommit om parternas agerande under själva händelseförloppet. Gärningsmannens ålder, mognad och psykiska hälsa kan också vara omständigheter av betydelse för bedömningen (se t.ex. *NJA 2016 s. 763*). Bevisprövningen

tar sikte på vad gärningsmannen vid gärningstillfället har uppfattat om relevanta förhållanden och hur han har förhållit sig till dem.

I *NJA 2019 s. 721 ("Det afghanska körkortet")* prövade Högsta domstolen frågan om likgiltighetsuppsåt i förhållande till gärningsomständigheter och uttalade följande om bevisfakta för och emot likgiltighetsuppsåtet (p. 24–29).

24. Bevisfakta av betydelse för bedömningen av om förekomsten av gärningsomständigheten utgjorde ett relevant skäl för gärningsmannen att avstå från gärningen är gärningsmannens uppfattning om sannolikheten för att omständigheten föreligger och gärningsmannens tro – i betydelsen utgick från eller antog – om gärningsomständighetens förekomst. Gärningsmannen har normalt varit likgiltig om han uppfattade att det fanns en mycket hög sannolikhet för eller om han trodde att gärningsomständigheten förelåg. Om gärningsmannen inte trodde detta, har han i allmänhet inte varit likgiltig. (Se *NJA 2016 s. 763 p. 13-18, 22 och 24.*)

25. När det gäller gärningsomständigheter avser bedömningen primärt vad gärningsmannen har trott och det torde i allmänhet inte finnas möjlighet att på samma sätt som när det gäller effekter falla tillbaka på egentliga sannolikhetsresonemang. Vid bevisprövningen i förhållande till gärningsomständigheterna är det snarare av betydelse vad gärningsmannen med hänsyn till omständigheterna rimligen har haft anledning att räkna med. (Se *NJA 2004 s. 176, NJA 2016 s. 763 p. 18 och 24, och ,Övernattningen, HD:s dom den 11 juli 2019, B 1200-19.*)

26. I en del fall kan vissa omständigheter tala för att likgiltighetsuppsåt har förelegat, t.ex. att gärningsmannen har varit hänsynslös eller befunnit sig i en upprörd sinnesstämning (se *NJA 2004 s. 176 och NJA 2016 s. 763 p. 23.*)

27. Vidare kan det föreligga omständigheter som talar mot likgiltighet, t.ex. handlande i förlitan på att gärningsomständigheten inte förelåg eller att gärningsmannen har vidtagit åtgärder för att förhindra förekomsten av gärningsomständigheten. Vissa omständigheter, som t.ex. gärningsmannens intresse i gärningen, kan tala såväl för som mot att likgiltighetsuppsåt föreligger. (Se bl.a. *Asp m.fl., Brottsbalken – En kommentar, 2018, Lexino, kommentaren till 1 kap. 2 § BrB, avsnitt 3.3., Borgeke, Från Franks första formel till likgiltighetsuppsåt, JT 2008–09, s. 287 ff. och Magnus Ulväng, Likgiltighetsuppsåt, SvJT 2005, s. 8 ff.*)

28. Vid sidan av ovan nämnda bevisfakta kan omständigheter knutna till gärningsmannens person, t.ex. gärningsmannens ålder, utveckling och psykiska hälsotillstånd, få betydelse för uppsåtsbedömningen. (Se bl.a. *NJA 2004 s. 479, NJA 2004 s. 702, NJA 2009 s. 149 och Asp m.fl., Brottsbalken – En kommentar, 2018, Lexino, kommentaren till 1 kap. 2 § BrB, avsnitt 3.3.*)

29. Omständigheter av ovan nämnda slag är dock bara bevisfakta som kan vara till stöd för bedömningen och som måste behandlas med försiktighet och urskillning. Vilka omständigheter som är av betydelse för uppsåtsbedömningen växlar beroende på förhållandena i det enskilda fallet och måste alltid sättas i sitt sammanhang. (Se *NJA 2016 s. 763 p. 14 och 23.*)

Även i bl.a. *NJA 2004 s. 479, NJA 2004 s. 519, NJA 2004 s. 702, NJA 2005 s. 732, NJA 2007 s. 929, NJA 2009 s. 149, NJA 2011 s. 563, NJA 2011 s. 611 och NJA 2012 s. 45* har Högsta domstolen prövat mål som innefattat frågan om likgiltighetsuppsåt har förelegat.

Min bedömning

Uppsåt

Prövningen av om likgiltighetsuppsåt, till en viss effekt eller en viss gärningsomständighet, finns ska ske i två steg och med utgångspunkt i omständigheterna vid gärningen.

Genom uppgifterna från de för påkörningen berörda polismännen i målet är det inledningsvis utrett att målsäganden efter att han stannat polisbilen omgående tog sig ut från förarplatsen. Det är vidare klarlagt att han ställde sig bakom förardörren och att FB då befann sig, tillfälligt stillastående eller inbromsad, i sin personbil på 20 meters avstånd från polisbilen.

Det är genom de angivna uppgifterna också klarlagt att FB:s sikt mot polisbilen i det beskrivna läget inte var skymd och att polisbilen var blåljusupplyst.

FB har själv medgett att han sett polisbilen och att han körde förbi den med ett hjulpar utanför vägbanan i diket i syfte att komma förbi den blockerande bilen. Att han fått pepparspray i ögonen och att han varit påverkad har alltså inte hindrat hans sikt framåt.

Även om händelseförloppet som därefter följde var hastigt står det enligt min uppfattning klart att FB under angivna förhållanden har sett polisbilen och den öppna dörren med polismannen bakom.

I frågan om FB har insett att det fanns en risk för att han skulle skada polismannen som stod bakom förardörren genom sitt agerande (steg 1) gör jag bedömningen att han, genom att med sin personbil i hög fart köra tätt intill den polisbil som med öppen förardörr spärrat hans färdväg, har tagit en medveten risk i förhållande till den skada polismannen orsakades. Att på det sätt FB har gjort med ett hjulpar i diket accelerera sin bil och köra tätt intill polisbilen för att komma förbi polispatrullen som spärrat hans färdväg utgör en betydande risk för att polismannen skulle skadas som FB måste ha varit medveten om. Att köra på det sätt FB gjort är att ta en medveten risk.

I målet är det vidare utrett att FB vid gärningstidpunkten – efter konflikten i lägenheten och hans bilfärd därefter – var i uppjagad stämning och att han hade ett starkt intresse av att komma undan poliserna. Han medger själv att han var så angelägen att komma förbi bilen att han körde med ett hjulpar i vägrenen. Han har, medveten om risken för skada, i sitt upprörda och motiverade sinnestillstånd valt att ändå i accelererande hastighet köra förbi. Min bedömning är att det faktum att polismannen skulle skadas vid gärningstidpunkten inte utgjorde ett för FB relevant skäl att avstå från att köra på det sätt han gjorde (steg 2).

Jag delar därför hovrättens bedömning om att FB haft uppsåt till gärningen.

Rubricering

Frågan om våld mot tjänsteman ska bedömas som grovt brott ska avgöras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet. I det här fallet har hovrätten, i enlighet med den hovrättspraxis som finns efter år 2016, dömt FB för grovt brott trots att det varit frågan om relativt lindriga skador för polismannen. Som hovrätten konstaterar har våldet orsakats med hjälp av en bil och skadorna hade, med hänvisning till hur gärningen gått till, kunnat bli betydligt svårare. Polismannens möjligheter att rädda sig undan situationen var, som hovrätten funnit, begränsade och han befann sig i ett underläge i förhållande till FB. Omständigheterna innebär att FB genom gärningen visat särskild hänsynslöshet.

Enligt min uppfattning är gärningen särskilt hänsynslös även med beaktande av det sammanhang i vilket gärningen har begåtts. Att köra på det sätt som FB har gjort mot en polisman i tjänsten utgör en gärning som kan påverka samhällets funktionssätt.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan inte föranleda prövningstillstånd på denna grund.

Prövningstillstånd får vidare meddelas enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

I frågan om uppsåt har Högsta domstolen, som framgått, i en rad avgöranden prövat och utvecklat riktlinjer för hur likgiltighetsuppsåt ska bedömas. Hovrättens bedömning av om FB har handlat med likgiltighetsuppsåt ligger enligt min mening i linje med Högsta domstolens uttalanden i dessa tidigare avgöranden. Jag kan inte heller se att omständigheterna i målet innebär någon särskild svårighet vid tillämpningen av likgiltighetsuppsåtet med utgångspunkt i Högsta domstolens nuvarande praxis.

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum, som inom myndigheten ansvarar för tillsyn och metodutveckling, har i frågan om rubricering av gärningen anfört att det visserligen finns ett behov av vägledning från Högsta domstolen när det gäller gränsen mellan våld mot tjänsteman och grovt våld mot tjänsteman. Behovet av klagande avser emellertid enligt Utvecklingscentrum framför allt frågan om hur kvalifikationsgrunden ”våld av allvarligt slag” (punkten 1) ska tolkas (jfr NJA 2019 s. 747). I det nu överklagade målet har endast

kvalifikationsgrunden ”särskild hänsynslös och farlig art” (p 3) varit aktuell. Hur denna kvalifikationsgrund ska tolkas i samband med påkörningssituationer är tydligt i praxis och det finns enligt Utvecklingscentrum inte något behov av ytterligare vägledning.

Jag delar Utvecklingscentrums bedömning. Det saknas enligt min uppfattning behov av vägledning i frågan om rubricering av gärningen i det överklagade målet.

Det som FB har gjort gällande om brister i gärningsbeskrivningen och hanteringen i övrigt utgör enligt min uppfattning inte synnerliga skäl för prövningstillstånd. Någon oklarhet när det gäller vilken gärning som gärningspåståendet avser har inte funnits (jfr bl.a. NJA 2015 s. 405). FB har vidare haft möjlighet att begära mer tid för att förbereda sitt försvar om ett sådant behov har funnits.

Min bedömning är sammanfattningsvis att en prövning av FB:s överklagande inte skulle vara av vikt för ledning av rättstillämpningen och att det inte heller finns synnerliga skäl för en prövning av överklagandet. Jag ser därför inte att det finns något skäl för prövningstillstånd med anledning av överklagandet.

Katarina Johansson Welin

Eva Bloch

Kopia:

Åklagarkammaren i Borås (AM-102866-19)

Assistentåklagaren Bassima Tomas.

Utvecklingscentrum.